

## הידושים לג

### ברייתא – אין בה חסרון כ"ס

הגמרא חוזרת ודנה בדיני המבוארים בביריתא דלעיל, כדלהלן:

אמר מר יכול יהדרנו בממון שהידור משמע בממון ת"ל תקום והדרת מה קימה שאין בה חסרון כ"ס אף הידור שאין בו חסרון כ"ס. וקימה לית בה חסרון כ"ס? מי לא עסקין דקא נקיב מרגניתא אדהכי והכי קאים מקמיה ובטיל ממלאכתו.

אלא אקיש קימה להידור: מה הידור שאין בו ביטול, ש'הידור' משמע נשיאות פנים: או בממון או בדברים, אף קימה שאין בה ביטול. ולומדים שאין בה חסרון כ"ס כך: ואקיש נמי הידור לקימה: מה קימה שאין בה חסרון כ"ס אף הידור שאין בו חסרון כ"ס.

מכך שאין בו חסרון כ"ס, הגמרא לומדת הדין הבא:

מכאן אמרו אין בעלי אומניות רשאים לעמוד מפני תלמידי חכמים בשעה שעוסקין במלאכתם.<sup>קכ</sup>

(תירוצ) ולא והתנן לגבי מביאי ביטורים כשעוברים בתוך ירושלים, כל בעלי אומניות עומדים מפניהם ושואלים בשלומם ואומרים להם 'אחינו אנשי מקום פלוני בואכם לשלום'. (תירוצ) א"ר יוחנן מפניהם עומדים מפני תלמידי חכמים אין עומדים.

אמר רבי יוסי בר אבין בוא אבין כמה חביבה מצוה בשעתה שהרי מפניהם עומדים מפני תלמידי חכמים אין עומדים.

(דחיה) ודלמא שאני התם דא"כ אתה מכשילן לעתיד לבא.  
[ברייתא] – מקום בית הכסא ובית המרחץ

לא יעמוד מפניו מבית הכסא ומבית המרחץ – מדובר בבתי גואי, דהיינו מקום שבני אדם עומדים ערומים.

בסיפורים הבאים מדברים על בתי בראי, שבהם צריך לכבדו.

ר' חייא הוה יתיב בי מסחותא בית המרחץ וחליף ואזיל רבי שמעון בר רבי ולא קם מקמיה - ואיקפד. ואתא אמר ליה לאבוה שני חומשים<sup>קכ</sup> (2/5) שנית לו בספר תהלים ולא עמד מפני?

ותו, עוד מעשה שהקפיד רבי שמעון:

בר קפרא ואמרי לה ר' שמואל בר ר' יוסי הוה יתיב בי מסחותא. על ואזיל ר' שמעון בר רבי ולא קם מקמיה - ואיקפד. ואתא א"ל לאבוה שני שלישי שלישי (2/3) שנית לו בתורת כהנים ולא עמד מפני?

ואמר לו שמא בהן יושב ומהרהר ר"ל טרוד היה ולא הבחין שאתה עברת לפניו?! - טעמא דבהן יושב ומהרהר, הא לאו הכי לא. - מדובר בבתי בראי – הגמרא מכריחה זאת:

"נ מסתברא דאמר ר' יוחנן בכל מקום מותר להרהר חוץ מבית המרחץ ומבית הכסא.

(דחיה) דילמא לאונסיה שאני ר"ל שלפעמים הוא מעיין בסוגיא לפני שנכנס למרחץ, וכיוון ששגור בפיו, המשיך לעיין במרחץ.

[ברייתא] יכול יעצים עיניו כמי שלא ראהו

(קושיא) אטו ברשיעי עסקינן?! מדוע צריכים פסוק ללמד שאינו יכול לעצים עיניו, הרי עבר על מצות 'תקום והדרת'?

(תירוצ) אלא יכול יעצים עיניו מקמי דלימטיה זמן חיובא ר"ל במרחק שהוא יותר מארבע אמות ממנו, דכי מטא זמן חיובא הא לא חזי ליה דקאים מקמיה - ת"ל תקום ויראת ר"ל יש לו לירא מה' היודע מחשבות, וגלוי לפניו שמבקש תחבולות להפטר ממצותו.

מצות קימה – רבו שאינו מובהק / מובהק

תנא איזוהי קימה שיש בה הידור? הוי אומר זה ד' אמות - ברבו שאינו מובהק אבל ברבו המובהק מלא עיניו.

להלן מובא כיצד האמוראים היו נזהרים בזה:

<sup>קכ</sup> תוספות ד"ה אין בעלי אומניות רשאים לעמוד כו'. תימה מה לשון רשאי שייך דמשמע דאיכא איסורא וי"ל דמיייר בעוסקין במלאכת אחרים והשתא שייך לשון רשאים (2) ומיהו י"ל רשאים כמו חייבין כי ההיא דתנן בערכין פרק המקדיש שדהו (דף כח:) [לעניין אדם שהקדיש בהמה לעולת נדבה ואחר מכן החריס, שכוונתו לאחריות שאם יאבד שיביא אחרת, שצריך ליתן למקדש כמה אדם מרוצה לקנות בהמה לנדבה] כמה רוצה אדם ליתן בשור זה לעולה אע"פ שאינו רשאי פי' אע"פ שאינו חייב והשתא ניחא דמיייר שפיר בעוסקין במלאכת עצמן:

<sup>קכ</sup> תוספות ד"ה שני חומשים. פי' בקונט' לשון חומש הספר (1/5) וי"מ חמשה חומשין [כעין ספרים] יש בו כמו בשל תורה: אשרי האיש (תהלים א) כאיל תערוך על אפיקי מים (שם מב)

אביי מכי הוה חזי ליה לאודניה דחמרא דרב יוסף דאתי, הוה קאים.

אביי הוה רכיב חמרא וקא מסגי אגודא דנהר סגיא. יתיב רב משרשיא ורבנן

באידיך גיסא דהיינו שהנהר הפסיק ביניהם ולא קמו מקמיה. והוכיח אותם: ולאו רב

מובהק אנא?! שאפילו רחוק מד' אמות אתם צריכים לעמוד?!

אמרו ליה לאו אדעתין – שהיינו טרודים.

[ברייתא] דברי ר' שמעון בן אלעזר - לזקן שלא יטריח

אמר אביי נקטינן דאי מקיף חיי דהיינו יאריך ימים.

הגמרא מביאה את החכמים שהיו נזהרים בזה, והיו מסבבים בדרך אחרת כדי שלא להטריח את הציבור לעמוד:

אביי מקיף. רבי זירא מקיף.

רבינא הוה יתיב קמיה דר' ירמיה מדיפתי - חלף ההוא גברא קמיה ולא מיכסי רישא - אמר כמה חציף הא גברא,

א"ל דלמא ממתא מחסיא ניהו דגייסי בה רבנן ר"ל שהיו רגילים אצלם ולבם גס במ.

דברי אסי בין יהודה - לקום בפני זקן אשמאי

לעיל, למדנו מחלוקת האם צריך לקום בפני זקן אשמאי. והכא מסיקה הגמרא שההלכה כמ"ד שצריך לקום וכיצד היו החכמים נזהרים בזה.

אמר ר' יוחנן הלכה כאיסי בן יהודה.

ר' יוחנן הוה קאי מקמי סבי דארמאי ומסביר את הטעם כמה הרפתקי מאורעות עדו

עברו עלייהו דהני שראו ניסים ומופתים הרבה בחייהם.

רבא מיקם לא קאי, הידור עבד להו.

אביי יהיב ידא לסבי ר"ל היה פושט ידו לזקנים שישענו עליו.

רבא משדר שלוחיה לפשוט להם יד, אבל הוא עצמו לא הלך.

רב נחמן היה חתן הנשיא ואב ב"ד, היו לו אנשים סריסים (זוזאי) משרתים לפניו והיה שולח אותם לכפות האנשים שהיו מסרבים לקבל את הדין.

רב נחמן משדר גוזאי, אבל הוא עצמו מחמת כבוד תורה לו היה הולך, אמר אי לאו תורה כמה נחמן בר אבא איכא בשוקא.

[עד כאן דף לג עמוד א]

כמה פעמים צריך לעמוד פני רבו

א"ר אייבו אמר ר' ינאי אין<sup>קכ</sup> תלמיד חכם רשאי לעמוד מפני רבו אלא שחרית

וערבית כדי שלא יהיה כבודו מרובה מכבוד שמים שהרי בפני הקב"ה, הוא עומד פעמים ביום בלבד.

(קושיא) מיתבי ר' שמעון בן אלעזר אומר מנין לזקן שלא יטריח ת"ל זקן ויראת

- ואי אמרת שחרית וערבית בלבד אמאי לא ניטרח חיובא הוא? שכך הדרך ואין טרחה בזה.

(תירוצ) לא, לעולם שחרית וערבית בלבד ואפ"ה כמה דאפשר ליה לא ניטרח.

אך טוב לישראל (שם עג) תפלה למשה (שם צ) יאמרו גאולי (שם קז) לכל אחד מן הספרים אלו מסיים באמן לבד מן האחרון שהוא סוף תהלים:

<sup>קכ</sup> תוספות ד"ה אין תלמיד חכם רשאי לעמוד מפני רבו אלא שחרית וערבית. תימה למח איקיפיד רבא לעיל שמא קמו מפניו שחרית וערבית ולא אדעתיה ונראה לפרש דדין זה אינו נוהג אלא באותם הדרין בבית הרב דמסתמא עמדו שחרית וערבית אבל תלמידים אחרים חייבין לעמוד אפי' מאה פעמים ביום שמא יראה אחר ויחשדם ואפילו אותם שדרין בבית הרב נמי אם באו פנים חדשות צריכין לעמוד:

ניתן לקבל את סיכומי 'שקלא וטריא' השבועיים על הדף היומי במייל [arielmarcus5518@gmail.com](mailto:arielmarcus5518@gmail.com) - נשמח לקבל הערות ותיקונים.

## הידושים לג

הפסוק למטה, מדבר בעת שמשוה יצא מהמחנה והלך לאוהלו. יש מחלוקת בין ר' אמי ור' יצחק נפחא איך לפרשו:  
והביטו אחרי משה עד בואו האהלה:

א. **חד אמר לגנאי** – איתא במדרש שהיו שוקין וצווארו של משה עבים, וחשדו עליו שהשמין מכסף ישראל.

ב. **חד לשבח** –

חכם עובר: עומד מלפניו כשמתחיל ד' אמות. וכיון שעבר ד' אמות שניות יושב.

אב ב"ד עובר: עומד מלפניו מלא עיניו. וכיון שעבר ד' אמות שניות יושב.

**נשיא עובר:** עומד מלפניו מלא עיניו ואינו יושב עד שישב במקומו שנאמר והביטו אחרי משה עד בואו האהלה.

[עד כאן דף לג עמוד ב]

### חומרת האיסור שלא לעמוד בפני רבו

אמר ר' אלעזר כל ת"ח שאין עומד מפני רבו: (1) נקרא **רשע** (2) ואינו **מאריך ימים** (3) ותלמודו משתכח שנאמר וטוב תורה לא יהיה ששוכח תלמודו - **לרשע ולא**

**יארץ ימים** כצל אשר איננו ירא מלפני האלהים ומה נקרא מורא? לומדים מגז"ש פני-פני' עם הפסוק הבא: פני שיבה.... ויראת מאלהיך הרי מורא זו: קימה.

לולא הגז"ש היינו יכולים לומר שהפסוקים מתייחס על דברים אחרים שכתוב עליהם מורא מפורש כגון: מוראת רבית ומוראת משקלות ק"ח.

### בנו והוא רבו של אביו – האם צריך לקום בפני אביו

איבעיא להו בנו והוא רבו מהו לעמוד מפני אביו?

רב יחזקאל היה אב ותלמיד של בנו רב יהודה, כמו שלמדנו לעיל (לב) לעניין נסקלים בנשרפים שהוא תיקן את אביו.

ת"ש דאמר ליה שמואל לרב יהודה 'שינא קום מקמי אבוק'. אלמא שצריך לקום. (דחיה) שאני רב יחזקאל דבעל מעשים הוה דאפילו מר שמואל נמי קאים מקמיה – והוצרך שמואל להזהירו זימנין דאתי מאחורי קום את מקמיה ולא תיחוש ליקרא

דידי שגם אני קם אם הייתי רואהו. [הגמרא נשאת בספק]

### הבן רבו של אביו – האם האב צריך לקום מלפניו

איבעיא להו בנו והוא רבו מהו שיעמוד אביו מפניו?

ת"ש דאמר ר' יהושע בן לוי אני רבו של בני איני כדי לעמוד מפני בני אלא משום כבוד בית נשיא שנתחתן בנשיא – הגמרא מדייקת טעמא דאנא רביה הא איהו רבא קאימנא מקמי – אלמא שצריך לקום.

(דחיה) ה"ק אני איני כדי לעמוד מפני בני ואפילו הוא רבא דהא אנא אבוא אלא משום כבוד בית נשיא. [הגמרא נשאת בספק]

### האם רכוב כמהלך דמי

איבעיא להו רבו רכוב כמהלך דמי, וצריך לעמוד לפניו שהרי עובר לפניו, או לא, שהרי הוא עצמו יושב?

להבנת העניין, לומדים מהפסוק ('מושב') שהמצורע אינו מטמא אדם טהור הנמצא עמו תחת אוהל אחד, אלא אם כן המצורע יושב. וה"ל לגבי אבן מנוגעת. יתבאר בברייתא למטה, שלגבי אבן מנוגעת שאם אדם נושאה, כל זמן שהוא עומד אינה מטמאה, למרות שהאבן עצמה יושבת תחת חיקו או בכתפו. ומזה מוכיחה הגמרא, שהולכים בתר האדם ולא בתר ידיה, וה"ל לעניין רכוב כמהלך דמי, שלא הולכים בתר ידיה אלא בתר הבהמה, כדלהלן:

ת"ש טמא יושב תחת האילן וטהור עומד: טמא.

טמא עומד תחת האילן וטהור יושב: טהור,

ואם ישב הטמא: הטהור טמא.

וכן באבן המנוגעת - זאת אומרת רכוב כמהלך דמי ש"מ.

### לעמוד מפני ספר תורה / האם בעת שלומד תורה צריך לעמוד

איבעיא להו מהו לעמוד מפני ספר תורה?

ר' חלקיה ור' סימון ור' אלעזר אמרי קל וחומר: מפני לומדיה עומדים, מפניה לא כל שכן?!

ר' אלעי ור' יעקב בר זבדי הוו יתבי חליף ואזיל ר' שמעון בר אבא וקמו מקמיה.

ר' שמעון טען כנגדם שהם לא עשו כהוגן משתי טעמים:

אמר להו חדא, (1) דאתון חכימי ואנא חבר. ועוד (2) כלום תורה עומדת מפני

לומדיה כלומר שאתם שעוסקים בתורה נחשבים לתורה עצמה ומכך הגמרא מוכיחה שהוא סבר לה כר' אלעזר:

דאמר ר' אלעזר אין ת"ח רשאי לעמוד מפני רבו בשעה שעוסק בתורה. מ"מ אביי חולק על ר"א לייט עלה אביי.

### כיצד הביטו אחרי משה?

בשביל המשקלות ועל עון זה בא עמלק דבחר פרשת משקלות כתיב זכור את אשר עשה לך עמלק בפרשת כי תצא והיינו דכתיב במשלי מאזני מרמה תועבת ה' ואבן שלמה רצון וסמך ליה בא דדון ויבא קלון כלומר שעל עון זה בא דדון וקלון של עמלק:

ניתן לקבל את סיכומי 'שקלא וטריא' השבועיים על הדף היומי במייל [arielmarcus5518@gmail.com](mailto:arielmarcus5518@gmail.com) - נשמח לקבל הערות ותיקונים.

ק"ח תוספות ד"ה ואימא מורא משקלות. פירש בקונטרס גבי משקלות כתיב (דברים כה) אבן שלמה וצדק יהיה לך וקשה דלא מצינו בשום מקום דכתיב בהו מורא בהדיא ויש גורסים מכשולות דכתיב (ויקרא ט) ולפני עור לא תתן מכשול ויראת. ור' יצחק מפרש דמצינו מורא במשקלות כדאמר' במדרש זכור את אשר עשה לך עמלק ואתה עיף ויגע ולא ירא אלהים היינו